

СРПЧЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА МАЛУ СРПЧАД

Своим младим познатиком
ГОДИНА ПРВА

Кости М. Рашићановићу
ученику II разреда
у Београду основне шк. муш. школе
11 Октобра 1897 године.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ
М. В. ПОПОВИЋ.

Јана М. Поповић

У БЕОГРАДУ

У ШТАМПАРИЈИ КОД „СВ. САВЕ“

1882.

Инв. бр. 3680

САРАДНИЦИ „СРПЧЕТА“

Алкибијад Ђ. Нуша. — Андра Ј. Гавриловић. — Боривој Ј. Драгашевић. — Драгољуб С. Вељковић. — Драг. Брзаковић. — Душан П. Рајчић. — Дим. К. Михаиловић. — Јаков М. Продановић. — Ј. Д. Илијк. — Милаило С. Сретеновић. — Мил. Р. Веснић. — Милорад Ј. Митровић. — Миливој Н. Барјактаревић. — Мих. Л. Ђурић. — Ник. Д. Николајевић. — Софија. — Таса Ивковић.

47497039 2

Садржај.

I. Песме

- Барјактаровић Мил.* Српче Скобељеву 81. Добра Јелчица (са сл.) 90.
- Брзак Драгомир.* Српчетова жеља (намењено Српчићима) 65.
- Велковић С. Драг.* Мачка и сат (са сл.) 57. У пољу 88. Ноћ 139.
- Владислав.* Оцеви 133.
- Веснић Р. Мил.* Пред Св. Савом 6. Моме роду 33. На кућњем прагу (са сл.) 69. О распусту (са сл.) 89. Крај извора 93. Заостала лапта 101. † Бури Даничићу 115. Слика 116. Суво дрво 126.
- Гавриловић Ј. Андра.* Веслар 49.
- Илић Д. Ј.* Пролећу 10.
- Јакшић Бура.* Ја (из дела Ђ. Јакшића. 1858.) 120.
- Митровић Ј. Милорад.* Поздрав Краљевићу Александру 4. Два цветића 19. Клањамо се (са сл.) 28. Моја лута (са сл.) 30. Мајска песма 40. Дечија војска (са сл.) 43. Српче 55.
- Нуша Ђ. Алжибијад.* Поздрав 1. Дете крај прозора 11. Где се двоје свађају, ту се трећи користи (са сл.) 15, 45, 59, 78. Киша изненада (са сл.) 23. Хајд прии (са сл.) 42. Прве кашке зноја или први пут на орању (са сл.) 52. Крај колевке своје сестричине 97. Бродар (са сл.) 108. Први снег 140.
- Рајчић Душан.* Добро јутро (са сл.) 14. Мали Александар (са сл.) 29. Утеха (са сл.) 62. Српске нар. песме I 8 II 8.
- Софија.* Јоцкош и Фидела (са сл.) 93. Иш... (са сл.) 103.
- Српчићи.* Пред спомеником Књаза Михаила 129.
- Сретенковић С. Мил.* Младо ђаче 134.

II. Приповетке

- Добош од Милор. Ј. Митровића* 2.
- Погазио заклетву од Дим. К. Михаиловића* 9.
- На гробу или слепа добротворка од Алк. Ђ. Нуше* 5,34.
- Немирко (са сл.) од Душана* 13.
- Два сиротана, пртица са улице београдске од Мил. Р. Веснића* 16 50 66.
- Низ бисера од Милорада Ј. Митровића* 20.
- Жртва за домовину (с француског)* 25.
- Мала Ружица* 41.
- Ко добро чини добро ће му и бити од Јак. Продановића* 42.
- Мали трубач од А. Ђ. Нуше* 57.
- Мој виноград, тужно и жалосно искуство Мишино, од Алка* 75.
- За доброту добротом се враћа од Јак. М. Продановића* 82.
- Златица од Гасе Ивковића* 89.
- Циганче за одрасле написао Алк. Ђ. Нуша* 98, 117, 135.

Парче леба од Душана 105.

У лову од М. Р. В. 123.

Краљица цвећа (бајка) 13.

Ружа параболо по немачком од Душана.

Народне прибрао их Душан 29 45.

Војвода од Т. Ивковића 129.

III Из природе

Нешто о свету (са сл.) од браца Душана 7. *О уљу* од Н. 13. *Муволовка и Мртва коприва* (са сл.) од М. Н. 23. *Соко* (са сл.) 3. *Астрономија* (Небо, Некретнице, Сунце, Покретнице, Репате звезде месеца 7, 77, 91, 108, 124 141. *Пчела* (са сл.) 87.

IV. Разни чланци

Наши први претплатници (са сл.) 4, Писма своје другу 5 11 37. 55 78. М. Р. В. 84. Б. 101 А. 137. Краљевина Србија 2. (бр. 2). Дечије игре 28. Праведни Аристид. (са сл.) 55. Материнска љубав 75. Кошница (са сл.) од Н. 103. О атентату на краља Милана I 113. Нешто о дивљацима (са сл.) од М. Р. Веснића 120. О Ђури Даничићу (са сл.) 130. Божић 134.

V. Српчетов бележник

Историјски дан, Ваљан завештај, Прва црногорска лађа, Скупштина глувонемих 30. Тунел испод мора

Дрепер 31. Етна, Медни мрави, ђачка дружина, Добровољни ватрогасци, Поплава у сев. Америци, Дарвин 46. Спомен књ. Михаила 47. Млади сликар, Шта вреди птичије гњездо? 62. Казна дивљака, Ново острво, Нова комета 63. Гарибалди умро 78. Тридесетогодишњица беог. пев. друштва, Играње клиса, 79. Медо Пуцић 93. Бенерал Скобељев Ластина освета, На чампу преко Атл. океана 94. Вук Врчевић, Катарина Ивановићева, 110. Школе у Европи, Голишави коњ, И глуви чују 111. Ђуро Даничић, Белуш Ђ. Јакшић. Петефи и Арањи, Велика породица 126. Откривање споменика Михаилу. Најстарији близанци на свету. Највећи мост на свету. Подземна шума 142.

VI. Књижевност

31, 47, 63, 79, 127. 143.

VI. Загонетке, ребуси, коњ. скокови, аритмографи, решења 15, 16 31, 47, 48, 64, 79, 80, 95, 96, 111 112, 127. 143.

VIII. Одговори уредништва: 31. 48, 64, 80, 96, 112, 127.

IX. Читаоцима: 16, 32, 48, 64, 80. 112, 128. 144.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА МАЛУ СРПЧАД

ПОЗДРАВ

Слушали сте ко је Србин,
И о српској знате слоги;
И о стенам' српском станку
Прич'о вам је многи, многи:

И о крвци што је текла
Оних кобних прошлих дана,
И о срцу српска сина,
И оштрици јатагана;

О косовски осветници,
— Поносу нам историје,
Причаху вам многи, многи,
— Али с нашег краја није,

Још вам нико није прич'о
Са попришта свих ти менâ,
Српском крвљу попрсканих
Са рапавих наших стена.

Нико није прич'о отуд
Где нам наше Царство паде,
Где но Срби саранише
Све остало — осим наде.

Нико није, нико до сад,
Ево „Српче“ к вама греде,
Путе к' мети, да вам прича,
Да помене старе беде;

Да вам прича ко је Србин,
Са ким треба да се здружи,
Да ко српски врли синак
— Отаџбини својој служи;

Какво цвеће ваља садит
У душе вам чистом врту,
Да челичи све врлине,
Да сатари пакост круту;

И листове да преврће
— Србинове повеснице,
Да покаже узор-Србе,
Да жигоше издајце;

Какве клице ваља чупат,
Каква дела ваља творит'
— Све ће „Српче“ Српчићима
Чистим српским гласом зборит.

Па за све то, што вам чини,
Дужни сте му једним дугом:
Да га љупко пресретнете
— Назовете својим другом.

У тој цели „Српче“ куца
Свуд на српских кућа врати,
Надајућ' се, да ће му се
Свако Српче одазвати.

Алк. Ђ. Нуша.

Д О Б Р О Ш

ПРИПОВЕТКА

Милорада Ј. Митровића

Владислав Зорић беше врло добро и послушно дете, и сви су га како у кући тако и у сусеству волели, а то беше довољна награда.... Било му је око седам година; иш о је у школу и то у први разред, добро се учио и владао, и био је у свему умерен, па зато и беше онако здрав и пуначак, а у лицу румен као румена пролетња ружица. Беше вазда чист ко какав голубак, и белаше се као лист са крунице бела крина; — а растијаше као цветак ког залива чиста роса а коме тичице живот сладе...

Не беше вечера ни јутра, кад он није склопио своје пуначке ручице, модећи се богу, да њему и његовим драгим родитељима даде добра здравља, дуг живот и свако добро; — а благодарећи му на његовим небројеним милостима, којима нас он вазда обасипа...

Владислав не имађаше ни брата ни сестрице, које би он тако радо желео,

али за то он имађаше једног свог доброг другара Драгишу, са којим се врло добро живео и слагао, а Драгиша беше као и он врло добро дете...

Тај његов другар Драгиша имађаше један, врло леп мали, *добошић*, у који су заједно добовали, — али ипак за то жељаше Владислав, да и он имаде један свој *добошић*. Па чим то рече оцу, отац му беше обећао, да чим први пут узиде у варош, да ће му га заиста купити, што је добар и добро се влада, — јер у селу, где су они живели, не беше тога, а и Драгиши је његов отац, тај *добош* из вароши донео....

И заиста прве недеље, што беше дошла, Владисављев отац иђаше у варош: и при поласку обећа сину да ће му донети *добош*... Владислав беше врло радостан, та моћи ће и он поред свога другара Драгише добовати, а добоваће да ће се по целом селу чести — па с тога и непре-

станце кроз прозор извиркиваше, неће ли сагледати да му се једном отац враћа...

— О, мајко! кад ли ће се отац једном вратити? — запита он нестрпљиво своју матер, мати га озбиљно погледа, па му онда благо рече:

— Ја мислим, Владиславе, да би ти сад најбоље учинио, да својски за буквар прионеш, него што непрестанце на улици звераш!. Па ће ти онда двојака радост бити, зна ћеш своју задаћу, и бићеш цело после подне слободан, па ако хоћеш можеш до самога мрака са Драгишом добовати..

Владислав је послушао своју милу мајку, одмах приону својски, и за часак научи задаћу из буквара, па онда лати и пропис да пише — а у том му се беше и отац вратио, и донео му један врло леп добошић, сав унаоколо ишаран па још на сред средине оног обруча на њему нацртан са врло лепим бојама српски грб, што је он највише волео, јер га често црташе, али неимађаше одакле прегледати, а сад овако има: — па још уз то, и зелен гајтан да га може о врат обесити, а разуме се и маљице...

— О, благо мени! — викну он радосно; — пољубивши оца у руку благодарехи му на дару, продужи: — та мој је добош много лепши, од Драгишиног, а знам како ће се и он радovati, што га и ја имам; — па већ га хтеде обесити о врат да мало добује, неби ли га Драгиша чуо, али кад погледа у пропис, који тек беше почео писати, и сетивши се материни речи, остави дабош на страну, рекавши: — ово ми је прече. — па седе за сто, и полако написа пропис тако лепо, да су га отац и мајка пофалили, — а за тим лати добош, па хтеде истрчати на улицу да добује, али га мајка опомену да је време ручку а после ручка, може ако оће...

Одма после ручка лати он добош па отрча до Драгишине куће, да му се пофали како и он добош има... И Драгиша се беше теме обрадовао, па узевши свој добош, изађоше на улицу па стадоше добовати, да их и друга деца чују...

У том баш пред кућом, пред којом су добовали, изађе једна старица, која изгледаше тужна и рече им молећим гласом:

— Идите децо моја одавде, немјте ту добовати. Син ми је болестан па му је потребно мало сна, а како ви ту добујете не може да заспи.. —

Владислав и Драгиша као добра деца послушаше старицу, па одоше својим мајкама, замоливши их, да им допусте да могу мало изван села ићи да добују, казавши им узрок; мајке их драговољно пустише, а они трчајући одоше на пољану, где су читав сат и више добовали тако јако, да ако је у околини било зечева, све су их расплашили...

Кад се добошари задовољише, а и руке их почеше болети, оставише добоше на страну, па седоше на зелену траву, улад да се мало одморе....

— Знаш шта Драгиша? — рече Владислав кад се беу већ подоста одморили — зашто ми да овде овако узалудно седимо кад је боље да се мало проиграмо.... Ајде да играмо клиза. —

— Ајде! — одговори драговољно Драгиша, па од часа направише клиз, а за маинку изабраше један подобар штап, па почеше играти..

У том сасвим случајно клиз, који Драгиша беше подкечио, полети оној страни де су добоши стајали, — Владислав потрча да би га уватио, да игру добије, па сасвим несмотрено угоди ногом баш на Драгишин добош, запете коже на обе стране пукоше, а обруч од добоша оста му на нози.

— Ах, мој лепо добош — викну очајно Драгиша, и очи му се напунише суза, а Владислав који, колико се беше уплашио, толико му беше жао и Драгишина добоша, оста као у-копан...

— Нисам бога ми тео! — рече он муцајући...

— А зар ниси могао боље пазити? — рече Драгиша кроз плач...

— Па кад сам случајно учинио...

— И тако реч по реч а ова се два мала другара посвађаше. Драгиша плачући оде без добоша кући, а Вла-

дпслав са добошом, али и са великим теретом на срцу....

Тако прођоше три дана... Драгиша се нехте за добош никоме тужити, и већ је тео са Владиславом се помирити али Владислав је њега избегавао, јер га беше срамота и у очи му погледати, а камо ли још са њиме и говорити, та и ако то беше не'отице учинио, његова је кривица што је био несмотрен, а и ту би кривицу могао загладити, кад би Драгиши свој добош за његов у замену дао, али он то нехте учинити... Ту се показао колико је себичан....

За сва та три дана кад год је 'тео дићи маљику да добује, учини му се као да му неко рече: — Али Драгиша нема добоша, ти си са своје несмотрености за то крив; — и он га жалосно остави на страну... А, ако је кадгод и лупнуо, учинило му се као да му неко из добоша у опомеку говори: — Ја нисам твој.., Ја сам Драгишин..

Оно, истина, нит' је њему други ко оно говорио, нити добош, — већ то беше његова савест, која га на добро упућиваше, али он је нехте послушати — — и ако осећаше неки велики терет на срцу. За сво то време беше он невесео....

Четврти дан по недељи, беше Четвртак, а то после подне, то је читав неки ђачки празник... У Четвртак после подне беше он узео добош, и ако преко воље; па истрча на улицу и тек што неколико пута лупну у њега маљицама, неотице се окрете Драгишиној кући, и он спази Драгишу де седи код прозора, и гледа жалостиво у његов добош... Владислав се не мога више уздржати — већ га зовну... Драгиша беше радосно дотрчао код њега, а Владислав га загрли и готово плачући пружи му добош...

— Драги Драгиша: — рече он — опрости ми што сам те увредио, — и прими мој добош јер он није више мој, већ је твој... ја сам крив што ти немаш добош; — и за тим исприповеди цео догађај који му се беше догодио за ово четир дана, због његовог добоша...

Драгиша ганут загрли свог доброга друга, и рече му:

— Ја твој добош не могу примити, јер ја знам да си ти то неотице учинио, и радо ти праштам... Али кад баш то обеш да га ја морам примити — то ћу га примити, али тако да буде пола мој пола твој....

И опет се та два мала пријатеља измирише и у будуће су се још боље живели него до сад....

НАШИ ПРВИ ПРЕТПЛАТНИЦИ.

Да би се видело, које је Српче прво готово за оним што је лепо и корисно; да би се видело које је Српче прво пригрлило свога друга, да би се све то видело, — обећали смо, да ћемо донети слику нашег првог претплатника. А оно што се обећа, то ваља и да се испуни, то нек је сваком свето, јер обећати а не испунити, то значи слагати, а то је, браћо, ве-

лики грех. Ми наше обећање ево испуњавамо. Пошто се на два места у једно и исто време претплатило двоје Српчића, то да се неби ни једном ни другом замерили, ево вам их обојицу приказујемо.

Српкињица је Љубица К. Каснарева, ученица II разреда основне школе: Она је још први пут кад је чула да ће „Српче“ да излази

скупила 10 по 10 пара, данас је тако сачувала два динара а и није јела бонбона, сутра колача, — зубе. Па сад се она слади чипрекосуutra другог слаткиша, те тајући „Српче“ а још знајући

да је од својих пара купила. Како је то лепо! Та само за то вреди да вам је ставимо на углед.

Српче је Жика А. Мијатовић: Он је већ имао у приправности новца, имао је много више но што му је требало да целе године прима „Српче“, па шта мислите, он је употребио колико му је требало, а оно што претече, мислите да је потрошио узалуд? О! не, он је имао другова који би тако радо читале „Српче“, а немају да га плате, и он донесе и даде још за два своја друга оне паре што му претичу, оне што би он узалуд по-

трошио. Како је то лепо! та само зато вреди, да вам га ставимо на углед.

Е па кад вреди, ево вам оба двоје стављамо на углед врлу: Српкињу и Српче, наше прве претплатнике.

А сад да испунимо још једно обећање, да вам прикажемо и имена првих који одмах за овима похиташе. Ти су:

Таса Терзибашић, Коста Милосављевић, Стојан Дамјановић, Зорка Леко, Јован Миланковић, Добривој Холец, Смиљана Поповићева.

ПИСМА СВОМЕ ДРУГУ

ПРВО ПИСМО

Мили Иване!

Ево ме, да ти на твоје писмо одговорим. Ти ми пишеш да је код вас — тамо — мраз. Е па ни код нас другаче неје. И код нас је тако исто, а у овом добу тако свуда мора и бити. Но да. Не мора ни у овом времену бити свуда хладно. Има предела, у којима је увек топло, дакле ти предели немају зиме па ретко и јесени; али има их, драги мој и такових, гди је увек хла-

дно, гди никако лета па ни пролећа нема, но је увек зима. Ти ћеш се зачудити како то може да буде, али ту не треба ни у колико да се чудиш, јер ти сигурно већ знаш, да је земља округла и да зраци сунчеви не падају на свима местима у једном и истом правцу, но негде сасвим право — вертикално — а негде опет косо. Теби ће бити нејасно, што се сунчаних зракова тиче, али да се у томе ос-

ведочиш, а ти узми једну свећу, па метни најпре руку одозго на свећу а после са стране. Ти ћеш видети, да ће топлота бити много јача кад руку будеш право одозгор држао, но кад ју држиш са стране.

Тако је видиш и са зрацима сунчевим. Има предела на земљи — а ти су око равнитеља — на које зраци сасвим право вертикално падају, онако исто, као што падају зраци на твоју руку, кад ју одозгор право држиш, а има их и то много више, гди постепено косо и све косије падају, док се већ на крајевима — полусима — не почну расипати и тада наравно и не дају топлоте. Ми живимо у таквом појасу, у коме сунчеви зраци нити падају вертикално нити сувише косо, но у којима се лети приближе вертикалним а зими више косим, те с тога је лети топло а зими хладно. Да зраци лети више вертикално, а зими више косо падају, познаћеш и по дужини своје сенке. Лети је у

подне врло кратка а зими дугачка. Ти си то сигурно већ приметио.

Но ти ме питаш, зашто да се вода шири кад се у лед претвори, а ти си, велиш, чуо, да се тела онда шире, кад су већој топлоти изложена. Видиш, драги мој Иване ја ти ту толико исто могу одговорити, колико можда и ти сам знаш. Истина је, да се сва тела на топлоти шире а на хладноћи скупљају, али вода, видиш, чини то у оба случаја. Она не остуиа од општег правила, да се на топлоти шири, али она се противно осталим телима шири и на хладноћи, но то бива само од извесног степена. Док до тог степена не дође, она се као и друга тела скупља.

Ти си ме молио да ти пишем штогод о води и снегу, али почем ја за сад немам доста времена, то ћу ти скорим о томе писати, а сад буди здрав твоме

Владиславу.

ПРЕД СВЕТИМ САВОМ

Ој света сени дедова мојих!
Најлепша слико жића ми мала,
Просветитељу домовине ми,
И бранитељу прот' свију зала!
Ти што ми дајеш крепости снаге,
Чије је лице, па очи благе,
Земљи се вини, спаси ми род!

Управи поглед на чеда своја! —
На стадо твоје послушно, мило,
Ој моли Бога, нек чува народ.
Докле се худо што није збило.
Јер кроз камење, многе гудуре
Кроз страшне вале, громовне буре,
Једва се миче мали ти брод.

Спаси га свети, јер смрт му прети.
— Непријатељи од свуд га гоне;
Вали се дигли, ветри помажу,
И већ се плашим да не потоне.
— Ал' нада у те, слико пребледа,
Ни помислит' ми никада неда
Да ће посејан иструнут плод.

Мил. Р. Веснић.

НЕШТО О СНЕГУ.

Сад је зима...

Место зелена лишћа по дрвећу, место зелене траве свуд је бели снег.

Тичицама више не чујеш гласа, оне сад поје као гости у другим срећнијим пределима. Па и кад чујеш изнемогли цвркулт какве сиротанке—знај, да је то глас тужне гладнице.

Место милих ласта, хитрих шевâ и других певачица, место њих лете ваздухом крупне беле кокице, које ви, мала браћо моја, са раширеним ручицама дочекујете, јер чим би сте се грудвали да није белог меког снега. Ви га дочекујете првих зимњих дана, кад се први пут на вашу радост забели сухим лишћем покривена

земља и нага дрва.. Ви га жалостиво испраћате кад га последњих зимњих дана једва дочекане благе зраке пролећњег сунца обасјају. Ви сте толико пута видели како топле зраке сунца постепено топе још последњи заоставши снег, па да-ли сте икад с мало већом пажњом посматрали, наступање и нестајање тога снега, или сте можда мислили, да он само зато пада, да се ви имате чим грудвати? Признајте, да то нисте чинили, па хајдете самном, да заједно учинимо.

Напунимо један суд са снегом и ставимо га крај ватре.

Шта ће бити од њега?

Он ће се мало, по мало топити, и најзад сав у воду претворити

а то је од топлоте. Тако исто кад држите једну грудву снега у шапи, она ће почети да пушта од себе воду, а то је зато што у нашој руци има топлоте, коју има свако код себе.

Кад у суду истопљен снег и даље оставимо крај ватре, видећемо да ће полако-полако вода из

суда нестајати, и видећемо како се више истог суда дижу мали облачићи. То се та вода испарава. Сад узмимо један заклопац, тањир или ма какву равну површину и држимо је више суда ми ћемо опазити, да ће се по њој нахватати, као бисер, водене капице, а сасвим је природно да је ова

површина, на којој су се нани-зале капље, много ладнија но суд крај ватре, из кога се подиже пара. Но кад би та површина толико ладна била да је моћна и воду смрзнута, то би га смрзнута вода у виду снега падала доле.

Ето тако постаје снег!

Пара која се од испаравања, река, мора и језера диже у вис долази тамо у тако ладну сверу која је кадра да је претвори не у капљичаво стање (јер то би била киша) већ и у смрзнута стање, које у лепим облицима пада на земљу, и ви га радосно дочекујете називајући га снегом.

У ово неколико редака испричао сам вам шта је то и како постаје снег.

Да знам, да ће ово зацело да вас побуди на мало већу пажњу при посматрању снега, ја би вам и то казао да узмете једну црну хартију, па да метнете на њу неколико перца снега и да их гле-

дате кроз величавајуће стакло па ћете видети, као што вам и сама слика показује, лепе и правилне слике. Пераја има различитих врста, као што сам вам их и на слици нацртао, но све су то гледана кроз величавајуће стакло, а оно у левом углу, оно је природна величина тог снежног прамења. Што је облак мирнији у ком се образује снег, то су ти облици пераца лепши.

Сад ви од прилике знате, како је снег пост'о и како пада, а дал ће ком пасти сад на помет да пита какву корист има тај снег што лежи на нашој земљи, или тек не мислите ваљда још да само због вас пада?

Он напада на усев (шпеницу) која би на спољнем мразу промрзла; испод снега је топлије, и тако је усев сачуван. Кад прво сунце гране снег се тони те на-тапа земљу из које ће да прокли-ја наша храна.

Браца Душан.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ

I.

Тешко томе, ко памети нема!
Самур-капи на Ђелавој глави!
А долами на плећи грбаве!
А копчама на кривим ногама!
Чисту злату на дебелу платну!

А Ђердану на каљаву врату!
Оштрој Ђорди у страшиве руке!
А ногама под мантилом главом
А јунаку у селу нејаку!

II.

Сестринска љубав.

Сунце зађе за невен за гору,
Јунаци се из мора извозе
Бројала их млада Ђурђевица,
Све јунаке на број набројала,
До три добра њена не наброја:
Прво добро Ђурђа господара
Друго добро ручнога ђевера,
Треће добро брата рођенога.

За Ђурђем је косу одрезала,
За ђевером лице нагрдила,
А за братом очи извадила,
Косу реже, а коса израсте;
Лице грди, а лице израста;
Али очи не могу израсти,
Нити срце за братом рођеним.

ПОГАЗИО ЗАКЛЕТВУ

ПРИПОВЕТКА

Прошао је Петров дан, и сад је ђачки распуст. Мали Жика је свршио први разред основне школе, са одличним успехом. Учитељ га је свуда дизао и хвалио — а на испиту је добио још и књигу, као одличан ђак. Али се овим он није гордио, него је тежио да што више научи, те је за то за време распуста читао и друге књиге, како би себи што више знања прибавио, и временом своме се-ду од користи био.

Једнога дана Жика је врло рано устао и по доручку, без питања некуда отишао. Сунце је већ превалило у велико, али њега још нема. Мајка — знајући, да јој се он увек јављао, кад је од ње одлазио, — почне свашта да премисља. Најзад пошаље малу Драгињу да види, да се није задржао код Радомира. Али и он је негде отишао, а није се мајци јавио.

Већ је прешло по дне, а њих нема још. — „Што ли је то Боже; куд се та деца дедоше? почну сви викати. Жикина мајка премрла је од стра; толика јој деца помреше, само јој је остао он и Драгиња, па ако и с њиме буде нешто, шта ли ће она јадна да ради?!..“

Мало за тим, а они ено иду обојица, зајалурили се од врућине и носе низе

пуне свакојаких риба. Жикина мајка сва пребледа као крпа.

„Где, мајко, колико сам риба нахватао, почне се мали Жика хвалити мајци; пази; колики је само овај шаранчић, па како је жут исто као злато!... Мајка га само гледаше забри-нуто.

„А зар ти тако идеш које где и то до овог доба, а ниси ме питао нити си се јавио коме, казаћу ја оцу све — отпочне мајка да кара малог Жика!“..

Мали Жика почне плакати, бојао се оца а био је и крив, па почне молити мајку да му опрости.

„Нисам ја мајко ни мислио био да идем на реку, но Радомир ме је навео; ја сам хтео да те питам, али он ме одврати рекавши: „да се нећемо ми тамо дуго бавити!“ — правдао се Жика мајци.

„А јеси л' прочитао ону књижицу што ти је дао отац? — запитаће мајка Жика.

„Нисам мајко, још имам само неколико листића па да је свршим — одговори Жика.“

За сад ти праштам и нећу да кажем оцу, али хоћу да ми се закунеш: да од сада нећеш нигде ићи док мене не питаш?

„Заклињем се тобом и оцем мајко.“

*

Прошло је за тим две недеље дана, Жика још није пошао у школу; оправља им се школа па имају распуста још до Велике Госпојине. Жика је за сво то време био непрестано код куће, читао је лепе књиге, које су му давали отац и учитељ. Његови другови као Радомир и други где су него на реци по вас дуги дан чечѐ и пецају рибе. —

Једног дана баш је била недеља, Жика се мисли: дал' да иде у цркву или да остане код куће, ал' у том ето ти га к њему Радомир. — „Хоћемо л' да идемо на реку Жико?... Запитаће га овај. Жика готово једва дочека, код њега се опет појави жеља, да баш и он једном оде да се прође. Вас дуги дан где је? у соби, чита и пише, па му се већ и досадило.

Радомир оде да зове још другова, а Жика је за то време стајао на капији и чекао их. За сво то време он је премишљао: да ли је боље да иде на реку или у цркву. Реши се баш да иде с друштвом на реку. „Та ићићу у цркву целе године и на вечерње и на службу — говорио је Жика у себи а сад ми је још последњи пут да идем с друштвом мало на реку, да бацим удицу неколико пута, па ћу се одмах кући вратити“. Стојао је тако неко време, а у том стигоше Радомир и другови.

— „Дакле хоћемо ли Жико?!“

„Ајдемо — одговори Жика“. И они се упутише право реци.

*

Сунце се беше доста издигло, са цркве чујаше се јек звона, служба је у велико. Жика с друштвом весело одјурѝ на реку; он се чињаше као и да не чује глас, који му говораше: „Жико, сети се заклетве, коју си мајци положио немој ићи с тим друштвом тамо где си наумио, — кајаћеш се?“. Али они ено их већ на обали. Деце пуно, нека су на обали, а нека на чуновима. Чим видоше Жику, они истрчаше радосно да га поздраве. Дан је дивотан, сунце сија, ведро је, — нема нигде ни облачка, а хладан ветрић врх воде ћарлија, па чисто би полетио од

милине. Они сви бацили удице па само чекају. Неки тек извуче по неког већег шаранчића, а они се други около њега начечере па му чисто завиде. И наш Жика већ беше наватао скоро читаву низу. Па ти је весело, па само певуцка, кој' шта ради, он се само центра по чуновима, скакуће с једног на други, задиркује једног по једног друга. У једанпут тек нешто шмућну у воду, деца се сва загледају, ал' Жике нема. где ли је то он?!... почну сви викати, ал' њега нема па нема. Мало за тим у једанпут скочи са обале у реку један младић, загнури се два три пута и срећно нађе на дну Жику; он се удавио, и борио се у последњим мукама, да је још врло мало постојао, њега би вода занела у дубљак већи и тако би у мукама и свршио.

Овај младић, што је скочио са обале и спас'о Жику, звао се Раша био је сиромашак, није имао ни оца ни мајке, а био је нешто свој Жики, па је код њих радио и живео. Он је с Жиком живео као с братом. Види он да му нема Жике, у цркву није отишао — знао је, а спазио је, да је нешто долазио к њему Радомир — па се сети: да је морао он отићи на реку с њим. Мајка га све једнако запиткује: где је Жика где је Жика?“ Најпосле он се упути на реку. Тек што је он дошао — а у то спази да се неко смандрља с чуна, одмах скочи у воду, кад тамо, а он виде, да је то Жика што је из чамца у воду пао!..... Извуче га на обалу и онако онесвешћена метне на несак да се исцеди, па га почне лупати свуда по телу, док најпосле мало дође к себи. Свет се беше слегао око њега, и с неким сажалењем говорио је о њему. Он га однесе кући. Чим мати види да га носе, падне у несвест.

После тога Жика је лежао у постељи месец дана. За све то време учитељ је долазио код Жике неколико пута. Жика му је причао све шта је с њиме било, он признаваше да је јако згрешио, што није ишао у цркву онда, кад је томе време било. „Све ми је нешто говорило: „Жико сети се заклетве, коју си мајци положио, да не ћеш ићи нигде док је не питаш;“ али

ја нисам хтео да то чујем!... причао је учитељу Жика.

Учитељ му је објаснио, да је он јако згрешио, што није испунио заклетву — и што није питао мајку, и сада треба само да се поправи. — Видиш Жико — рекне му учитељ, оно што ти је говорило да не идеш на реку, то је твоја савест. Сваки човек има савест, само је сви не слушају; ко је не слуша тај ће се кајати — а и ти да си је послушао — не би тако био болестан, да ти није био срећом онде Раша, тебе би сада можда рибе већ појеле, а ко зна шта би и с мајком твојом било.

Жика се у јецању свечано заклео учитељу, да од сада не ће ништа да ради, док не пита мајку и оца,

а за ово што је учинио он се усрдно кајао.

*

На скоро оздрави и Жика и мајка му, и он опет пође у школу. Био је у школи као до сада одличан ђак, увек је слушао мајку и оца, и старао се, да све ово својим понашањем и владањем заглади, што је заиста и успео.

Са Рашом се побратимио, и сада су они у радости и весељу живели заједно. Док су му живи били родитељи, Жика није никада ништа предузимао докле није питао оца или мајку. Сећао се заклетве — коју је дао учитељу и родитељима и од сада је никад више погазио није.

Дим. К. Михаиловић.

ДЕТЕ КРАЈ ПРОЗОРА.

Вејте снежне пауљице
Обелите земљи лице,
Облаково ајде стадо.
Ох, како те чеках радо
Да угледам твоје лице
Пауљице, бисернице.
Да обелиш дрва нага,
Да с' наваташ покрај прага,
Па да правим грудве меке,
Да појурим бате, секе.
Падај, падај оди амо —

— Ал' кад с' сетим нечег само,
Кад се сетим сиротица,
Безкућница и гладница,
И многога сиротана
Гладом, зимом обхрвана,
Кад се сетим тих јадника
Како дршћу бледа лика,
Тад бисерног нисте м' лика
Већ ко сузе тих јадника.
Ој тад молим сунца зраке,
Нека сину кроз облаке.

Алко.

МАЛИ ПРИРОДОПИСИ

О Угљу.

Угаљ је веома важан производ природни. Он се налази чист и са другим минералима измешан, којих има у врло малој количини.

Угља има у природи у главном у три, једно од другог врло различна, облика. Тако налази се као минерал *графит*, као *камени угаљ* (од разне врсте) и као *дијаманат*.

Прва два угља међу собом се доста разликују као на пример у боји, први је сив, а други црно обојен у најразличитијим нијанси ма, први не гори, други гори, први спроводи електрицитет а други слабо. И још у многоне које чему. Али се слажу у томе, што се оба налазе у комадићу без икаквог сталног облика, а други вазда у најправилнијим облицима (кристалисано) од куда му долазе оне веома цењене његове особине, као што је: провидност, преливање боја, врло велика тврдоћа и леп изглед, с чега се употребљава за веома корисне цељи, због тврдоће за резање стаклета и других тврдих предмета, а и као луксузно средство за накит.

Међу њима свима како у природи тако и у образованости човечанској, игра највећу улогу познати нам *камени угаљ*, која се као гориво употребљава. Постао је он у природи онако исто као што се од обичног дрвета данас на огњиштима гради угљен кад се жар угаси. Тако је исто и овај камени угаљ што се из земље копа, чијих рудника тако много има, постао горењем читавих предела, који су били шумама покривени, шумама које би према данашњим, изгледали као какав џиц, према обичном човеку. Запитаће које Српче како се те шуме упалише? од куда та ватра, да није с неба послана!? Ма ви сте и у школи ваљда слушали, поред приче, које су вам ваши вредни учитељи причали, да је се на земљи нашој све постепено једно за другим редом развијало, тако: да је наша земља у времену, кад се стварала, била сва у ваздушастом стању,

да се постепено згушњавала, те постала течна као вода, или растопљено олово, и најзад да се стврднула; за све сво време док се она овако мешала, ладила се је, јер је то услед лађења и долазило, али је опет тако топла да је била успјана као гвожђе, које наши ковачи кују. Кроз дуге низове година, она се толико оладила, да је на њој могло да расте биље, па се тек доцније појавиле животиње. и тек много још доцније *човек*.

Кад се она довољно оладила, и образовала се на њој кора, која је покрива, рекох почело је биље да расте, све је дотле било мртво на њој, тек се тада јавила прва клица живота, и то богме прво биље, било је много несавршеније од најнесавршенијих данас биљака, гљива и печурака. Доцније доста умерена топлота и разне друге угодности, учинише, те биље поче бујно да напредује. Тако су постале оне чувене пренотопске шуме.

Од ових шума води своје порекло, данашњи камени угаљ. Знате ви, причао вам је учитељ, да и данас има места (брда) на земљи одакле избија дим, пара, врела вода, растопљено камење, (лава) и друго што шта, која се брда *вулкани* зову. Причао вам је учитељ да то долази из велике дубине земљине, где се она још није оладила, па због разних узрока, које ће вам учитељ испричати, кад га запитате, — јер је овде мало места да вам ја то причам — куља на поље она пара и оно растопљено камење, које често читаве пределе и вароши у земљу

затрпа и сажеже. Ових вулкана у оно време било је врло много, и они су једне пределе уздизали, а други су према уздигнутим остали ниже. Оно растопљено камење, текло је долином и сажигало све што је доватило, тако су оне шуме изгореле, али не савим, јер су биле озго претрпане самом том растопљеном материјом. А ви знате и то, да дрва у пећи неће да горе, кад је пећ загушена. Питајте учитеља он ће вам то разјаснити.

Ето отуд вам је толики угаљ у земљи, који има врло велику употребу, нарочито као гориво за пџи, јер даје добру топлоту, а не сагорева тако брзо као обично дрво. Као гориво још има врло важне употребе, на паробродима, жељезницама и код свију парних

машина. Осим тога још се угаљ употребљује при прављењу светлећег гаса. Као дијамант због лепоте употребљује се као врло скупоцен накит, и због тврдоће употребљује се за сечење стакла и т. д. Од графита се режу писалке, од њега се прави боја којом се бојадишу пећи; он се прави у великим плочама те се њима покривају куће. Као што видите угаљ је врло сјајно примењен, па је с' тога потребно да га добро проучите.

Угаљ се налази и у нашој домовини (камени угаљ) има га у неисцрпим мајданима код Раванице, Шетоње, Трнаве, Смедерева, и на многим другим српским местима, одакле се почео и код нас већ да вади.

А.

КРАЉИЦА ЦВЕЋА

(БАЈКА)

У једној великој башти има много много цвећа које само један баштован негује. Тај баштован веома воли своје цвеће, он га негује и љуби оном њежном и топлим љубављу којом отац љуби своју децу.

Кад његово цвеће проживи свој оловетски живот, он га пренаша у другу башту која је ближе њему, и коју верујући људи рајем називљу.

Истина да сво цвеће жали, кад му смрт из његове средине уграби каквог пријатеља, брата, сестрицу, или другог каквог сродника; али опет зато оно се тјешу надом да ће свакоме куцнути судбени час, кад ће се са својим милим и драгим у другом лепшем перивоју састати.

А ово и јесте једина утјеха у тузи за умрлим!

Готово у сред-средини једног лепог врта беше порастао леп бокор руже. У густом зеленом лишћу овог бокора живела је краљица цвећа са своје двоје мезимчади — два још неразвијена пупољка, баш у оно доба, кад се већ и зима приближаваше. Тешко цветићу кога ледени новембарски ветар још затече напољу, он га сатире нештедимице!

Привремени газда ове баште беше већ сво њежније цвеће склонио, само је још остала ружа са њена два мила чеда. У том дуну пустошни ледени ветар и однесе њежно и румено ружино лишће и разасу га по земљи — сирото материно срце беше престало куцати, али деца преживеше мајку. Њих спасе газда од суровог и уништавајућег мраза и неговаше их у свем стану.

Али она су ипак дуго тужила за својом мајком и тражила ју. Њихова туга свакога је тронула, ко их је год видео, а нарочито њиховог избавиоца који их је тјешио од различне руке, говорећи им између осталог да ће им се мајка вратити. Они се мало уморише. Кад је прошло било већ неколико недеља, кад се већ и Божић прикучио, рече деци њихов избавилац; да им је мајка умрла, и да им се неће никад више вратити. Ово их је поново растужило и они горко плакаху за својом мајком, догод нису у тужи и заспали.

Но те исте ноћи одједанпут се засветли соба у којој бежу ова два сирочета. Дух мајке јави се над њима. Они отворише очи и пружаху своје руке за мајком, која се, небесном светлошћу обасјана, саже над својом милном дечицом и љубљаше их.

„Не плачите замном,“ протепаше мајчине усне. „Ја сам се морала од вас пре — после растати; благи Тво-

рац преселио је моју душу у други врт, тамо горе где су оне безбројне звездице. О, како је лепо мени у врту небесном! Многи људи не верују у рај, у коме сваки цветић звездицом постаје, и шта више плаше се овог другог живота, а немају право,“ и у том пољуби своју дечицу, па настави: „будите добра и ваљана, будите благодарна својим добротворима; сећајте ме се али не тужите замном, јер ваша туга и мене растужује, па ћете срећно проживети овај кратковечни живот и заслужити вечни рај. Поздравите ми љубичицу, ђурђевак, напомена, крин, лалу, и све — све остале моје друге, а ви се љубите и волите док и вас Творац као и мене једног дана к себи не позове!

После ових речи све се више губљаше блага светлост и напослетку само бледи зраци једне далеке звездице обасјаваху кроз прозор два развијена пушољка лепе румене руже.

ДОБРО ЈУТРО.

Добро јутро! добро јутро!
Друго моја мила
Дочека ли прве зраке,
Јеси-л уранила?

Поздрави ли рану зору
Твојом песмом бајном
Дал' пожеле заманути
Кришма зраком сјајном

Ил' те мину ова жеља
Робиња јаднице
Ваља стомак задовољит'
Је-л тако гладнице!?

Па онда се песме вију
Крај срца весела,
Ето то сам знала, па сам
Хране ти донела.

Браца-Душан.

Р У Ж А.

(ПАРАБОЛА).

Једног лепог јесењег дана, иђаше Ча-Мирко са својим синчићем у поље, да се мало прошетају.

Путем се тужаше мали синчић његов на дивљу ружу, која га је убола, кад ју је узбрати хтео.

Отац му ништа не одговори, већ узме мотику, коју са собом носаше, и ископа ружу заједно са кореном. Затим осече од ње један прут, и понесе га кући.

Кад се вратише с поља, и дођоше код куће, отац посади онај прут у своју башту.

Синчић га само гледаше, и чуђаше му се...

— О оче! рече он, и ти садиш таково трње у твоју лепу башту!?...

Отац му и тада ништа не одговори...

* * *

Прошла јесен, прошла зима!..
Дошло је пролеће....

Ружа процвета, а Ча-Мирко у лику од дивље, умести један изданак од племените руже, и мелемом пажљиво свеза.

И где...

Изданак не угину, него израсте.... И кад се Ча-Миркова башта украси велеленим цвећем, — процвета и на оном пруту од дивље, мноштво накаламљених ружа, који својим дивним изгледом, својом красном бојом и својим пријатним мирисом, надмашаваху сво остало цвеће у Ча-Мирковој башти

Од тада Ча-Мирков синчић сваки дан долажаше у башту и не могаше се нагледати лепоте ружине.

Из овога је извадио себи поуку, да што год се гаји и негује, па ма то најгоре било, постане најбоље.

По немачком

Браца Душан.

ДОБРОТВОРИ МАЛИХ СРПЧИЋА

1. Г-ђа Јелена Н. Марковића платила је за сироту Српкињицу Теју Јанићеву.

2. Жика Мијатовић платио је за три своја друга.

3. Епископ неготински, заступник митрополита српског г. Мојсеј платио је за једно Српче.

Загонетке

1. Који су јунаци и по имену и по јунаштву једнаки?

2. За коју реку веле, да није цела?
од Перикла Ђ. Нуше.

РЕБУСИ.

I.

II.

Коста М. Симић.

(Имена наших претплатника који реше, увек ће се у идућем броју штампати).

ЧИТАОЦИМА

Ево првог броја наново прештампаног боље уређеног, и поправљеног. Ми га шаљемо свима нашим претплатницима с тога, што је из њега много што шта извађено, а опет много новог метуто, те да не би једни имали једно, други друго.

Све наше претплатнике молимо, да нам старе прве бројеве врате.

„Српче“ ће се трудити, ма и са врло големим жртвама, да оправда своје постојање; оно ће доносити све бољих и бољих ствари, а тако исто и лепших слика, јер се око њега сакушљају све више радника, са чврстом вољом, да га унапреде.

Да би лист био приступачан свакоме, с наше стране учињено је све, (јер је цена листу само 2 дин. годишње), а сад стоји до учитеља, свештеника и имућнијих људи, да се старају за даље проширење. Нарочито богати људи, учиниће велико добро, ако уложе који динар, за оног сиромашка, који је и жедан и гладан духовне хране, а ми ће мо их уврстити у „добротворе малих Српчића.“

Уредништво „Српчета“.

„Српче“ излази 15. сваког месеца, а кошта годишње за Србију: 2 динара, за стране земље: 1 форинту. Претплата се прима на годину. Рукописе, претплату и писма треба слати Уредништву „Српчета“ Кнез Михајлова улица број 4.

Власник: Неколико дечијих пријатеља.

Одговорни уредник: М. В. Поповић.

у Штампарији код „Св. Саве“ у Београду Кнез Михајлова улица број 4,